

Inkubatory przetwórstwa lokalnego (inkubatory kuchenne).

Na potrzeby wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, definicja inkubatora przetwórstwa lokalnego została określona przede wszystkim w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1570, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem o LSR”.

Inkubator przetwórstwa lokalnego należy traktować jako przedsiębiorstwo spożywcze w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia nr 178/2002¹, w którym jest wykonywana działalność związana odpowiednio z produkcją, przetwarzaniem lub dystrybucją żywności. Inkubator to zakład produkcyjny/przetwórczy, który może być udostępniany w celu produkcji/przetwarzania żywności różnego rodzaju podmiotom działającym na rynku spożywczym. Podstawą działalności inkubatora korzystającego ze wsparcia PROW jest przetwarzanie żywności².

Inkubator przetwórstwa lokalnego, jako przedsiębiorstwo spożywcze, podlega obowiązkowi odpowiednio rejestracji albo rejestracji i zatwierdzenia przez właściwy organ urzędowej kontroli żywności, w zależności od planowanego sposobu wykorzystania takiego zakładu. Taki inkubator musi też spełniać wymagania higieniczne stosownie do zakresu realizowanych w nim działań związanych odpowiednio z produkcją, przetwarzaniem lub dystrybucją żywności.

Odpowiedzialność rolnika korzystającego w procesie produkcji/przetwórstwa żywności z infrastruktury inkubatora przetwórstwa lokalnego za bezpieczeństwo, jakość, odpowiednie opakowanie i oznakowanie wprowadzanych na rynek produktów, będzie uzależniona od zasad funkcjonowania inkubatora. Istnieją przy tym dwa podstawowe warianty takiej działalności:

Wariant I

Inkubator przetwórstwa lokalnego jest to zakład przetwórczy, który udostępniany jest lokalnym rolnikom na potrzeby przetwarzania żywności pochodzącej z ich gospodarstw. Rolnik samodzielnie przetwarza żywność (bez udziału osób zatrudnionych przez podmiot prowadzący inkubator)

¹ Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1, z późn. zm. – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 463).

² Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. m rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.– Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 34, str. 319), „przetwarzanie” oznacza każde działanie, które zmienia znacznie produkt wyjściowy, a w tym ogrzewanie, wędzenie, solenie, dojrzewanie, suszenie, marynowanie, ekstrakcję, wyciskanie lub połączenie tych procesów.

korzystając z usługi udostępniania powierzchni i urządzeń inkubatora. Rolnik jest właścicielem przetwarzanego produktu rolnego oraz produktu końcowego nie będąc właścicielem inkubatora (zakładu), a także jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo produktu, który wprowadza na rynek.

Ten wariant funkcjonowania inkubatora może być wykorzystywany przez rolników prowadzących rolniczy handel detaliczny.

Wariant II

Inkubator przetwórstwa lokalnego jest to zakład przetwórczy, który przetwarza żywność nabytą od rolników, np. zgodnie ze wskazaną przez nich recepturą. Przetwarzaniem żywności w inkubatorze zajmują się osoby zatrudnione przez podmiot prowadzący inkubator. Sprzedaż produktu końcowego jest dokonywana przez podmiot prowadzący inkubator lub rolnika, którzy ponoszą odpowiednio odpowiedzialność za bezpieczeństwo produktu, który wprowadzają na rynek.

Obowiązki administracyjne:

W zakresie żywności pochodzenia roślinnego

Podmiot, który planuje rozpoczęcie działalności polegającej na prowadzeniu inkubatora przetwórstwa lokalnego produktów roślinnych podlega obowiązkowej rejestracji i zatwierdzeniu dokonywanych przez właściwy terytorialnie organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej (państwowego powiatowego inspektora sanitarnego).

Wniosek o dokonanie rejestracji i zatwierdzenie należy złożyć co najmniej 14 dni przed planowanym rozpoczęciem działalności. Wzór wniosku określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2007 r. w sprawie wzorów dokumentów dotyczących rejestracji i zatwierdzania zakładów produkujących lub wprowadzających do obrotu żywność podlegających urzędowej kontroli Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. poz. 730).

Zatwierdzenie dokonywane jest na podstawie kontroli zakładu przez pracownika terenowo właściwej stacji sanitarno – epidemiologicznej, w trakcie której sprawdzane jest m.in. spełnienie wymagań higienicznych. Wymagania higieniczne dla tego typu zakładów zostały określone w rozporządzeniu nr 852/2004³.

W zakresie żywności pochodzenia zwierzęcego

Inkubator przetwórstwa lokalnego (zakład), w którym zamierza się prowadzić działalność związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego podlega rejestracji albo rejestracji i zatwierdzeniu przez właściwy terytorialnie organ Inspekcji Weterynaryjnej (powiatowego lekarza weterynarii), odpowiednio do przyjętych zasad funkcjonowania danego inkubatora.

³ Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.– Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 34, str. 319).

Obowiązki podmiotów zamierzających prowadzić taką działalność określają w szczególności przepisy art. 19 i 21 ustawy z dnia 16 grudnia 2006 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2017 r. poz. 242) (obowiązek sporządzenia projektu technologicznego zakładu oraz wymagania dotyczące wniosku o wpis do rejestru oraz o zatwierdzenie zakładu) w zależności od sposobu wykorzystywania. Zatwierdzenie jest dokonywane na podstawie kontroli zakładu przez pracownika terenowo właściwego powiatowego inspektoratu weterynarii, w trakcie której sprawdzane jest m.in. spełnienie wymagań higienicznych. W przypadku zakładów podlegających tylko rejestracji, przed wpisaniem do rejestru zakładów, nie jest konieczne dokonywanie takiej uprzedniej kontroli. Wymagania higieniczne dla tego typu zakładów zostały określone w rozporządzeniu nr 852/2004 (zakłady podlegające rejestracji lub zatwierdzeniu) i 853/2004⁴ (zakłady podlegające zatwierdzeniu).

W zakresie żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia roślinnego i produkty pochodzenia zwierzęcego (żywności złożonej)

Inkubator przetwórstwa lokalnego (zakład), w którym zamierza się prowadzić działalność związaną z produkcją żywności złożonej podlega co do zasady rejestracji i zatwierdzeniu lub rejestracji przez właściwy terytorialnie organ urzędowej kontroli żywności (państwowego powiatowego inspektora sanitarnego lub powiatowego lekarza weterynarii), w zależności od rodzaju prowadzonej działalności. Podział kompetencji pomiędzy Państwową Inspekcją Sanitarną a Inspekcją Weterynaryjną w odniesieniu do takich zakładów określa ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2017 r. poz. 149, z późn. zm.) oraz Porozumienie ramowe z dnia 21 września 2007 r. zawarte pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym i Głównym Lekarzem Weterynarii o współdziałaniu i współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej i organów Inspekcji Weterynaryjnej.

Wymagania higieniczne dla tego typu zakładów zostały określone co do zasady w rozporządzeniu nr 852/2004.

Szczegółowe informacje na temat rejestracji lub rejestracji i zatwierdzania inkubatorów przetwórstwa lokalnego oraz wymagań higienicznych, które powinny być spełnione w takich zakładach można uzyskać u właściwych terytorialnie organów Inspekcji Weterynaryjnej (powiatowi lekarze weterynarii) lub Państwowej Inspekcji Sanitarnej (państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni).

Ponadto, zgodnie z art. 6 ust.1 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1604, z późn. zm.), artykuły rolno-spożywcze wprowadzane do obrotu są oznakowane co najmniej w języku polskim. „Wprowadzenie do obrotu (- na rynek)” oznacza posiadanie żywności w celu sprzedaży, z uwzględnieniem oferowania do sprzedaży lub innej formy dysponowania, bezpłatnego lub nie, oraz sprzedaż, dystrybucję i inne formy dysponowania

⁴ Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 55, z późn. zm. - Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 14).

(zgodnie z art. 3 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 178/2002). Oznakowanie środka spożywczego natomiast obejmuje wszelkie informacje w postaci napisów i innych oznaczeń, w tym znaki towarowe, nazwy handlowe, elementy graficzne i symbole, dotyczące środka spożywczego i umieszczone na opakowaniu, etykiecie, obwolucie, ulotce, zawieszce oraz w dokumentach, które są dołączone do tego środka spożywczego lub odnoszą się do niego.

Podstawowym przepisem regulującym zasady znakowania jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylecia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004 (Dz. Urz. WE L 304 z 22.11.2011, str. 18 - 63). Trzeba zaznaczyć, że przepisy rozporządzenia (UE) nr 1169/2011 nie różnicują zasad oznakowania produktów opakowanych przeznaczonych dla konsumenta nawet w odniesieniu do sprzedaży bezpośredniej.

Zgodnie z motywem 15 preambuły tego rozporządzenia przepisy unijne mają zastosowanie do przedsiębiorstw zakładających pewną ciągłość działalności i pewien stopień organizacji. Zakres stosowania niniejszego rozporządzenia nie obejmuje działań w rodzaju okazjonalnego przygotowywania i dostarczania żywności, podawania posiłków i sprzedaży żywności przez osoby prywatne, np. podczas imprez charytatywnych, lokalnych kiermaszów i spotkań. Każda inna działalność związana z dostarczaniem konsumentowi produktów spożywczych wymaga odpowiedniego oznakowania tych produktów.

Art. 9 pkt 1 ww. rozporządzenia stanowi, iż w wykazie danych szczegółowych, których podanie jest obowiązkowe, znajdują się:

- 1) nazwa żywności;
- 2) wykaz składników;
- 3) wszelkie składniki lub substancje pomocnicze w przetwórstwie wymienione w załączniku II lub uzyskane z substancji lub produktów wymienionych w załączniku II, powodujące alergię lub reakcje nietolerancji, użyte przy wytworzeniu lub przygotowywaniu żywności i nadal obecne w produkcie gotowym, nawet jeżeli ich forma uległa zmianie;
- 4) ilość określonych składników lub kategorii składników;
- 5) ilość netto żywności;
- 6) data minimalnej trwałości lub termin przydatności do spożycia;
- 7) wszelkie specjalne warunki przechowywania lub warunki użycia;

- 8) nazwa lub firma i adres podmiotu działającego na rynku spożywczym, o którym mowa w art. 8 ust. 1;
- 9) kraj lub miejsce pochodzenia w przypadku przewidzianym w art. 26;
- 10) instrukcja użycia, w przypadku gdy w razie braku takiej instrukcji odpowiednie użycie danego środka spożywczego byłoby utrudnione;
- 11) w odniesieniu do napojów o zawartości alkoholu większej niż 1,2 % objętościowo, rzeczywista zawartość objętościowa alkoholu;
- 12) informacja o wartości odżywczej.

Jedną z ww. danych szczegółowych, którą należy umieścić w oznakowaniu środków spożywczych, jest nazwa lub firma i adres podmiotu działającego na rynku spożywczym, o którym mowa w art. 8 ust. 1. Przepis art. 8 ust. 1 wskazuje, że *podmiotem działającym na rynku spożywczym odpowiedzialnym za informację na temat żywności jest podmiot, pod którego nazwą lub firmą jest wprowadzany na rynek dany środek spożywczy lub – jeżeli ten podmiot nie prowadzi działalności w Unii – importer danego środka na rynek Unii.*

Jak wynika z powyższego, jeżeli właścicielem wytwarzanego produktu końcowego jest producent rolny, a w związku z tym jego dane będą podane w oznakowaniu tego produktu wprowadzanego na rynek to, w przypadku niezgodności informacji dotyczących produktu podanych w oznakowaniu z faktycznymi cechami tego produktu odpowiada producent rolny. Należy zaznaczyć, że w oznakowaniu można umieścić informacje również o innych podmiotach uczestniczących w procesie produkcyjnym danego środka spożywczego.

W przypadku produkcji niektórych środków spożywczych należy mieć również na uwadze przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych (Dz. U. z 2015 r. poz. 29, z późn. zm.), które określają szczegółowe wymagania w zakresie znakowania dla wybranych grup produktów, m.in. dżemów, marmolad, konfitur, soków, nektarów, wyrobów czekoladowych itp.

Najczęściej zadawane pytania dotyczące inkubatorów przetwórstwa lokalnego:

1. Czy wytwórca z powiatu graniczącego z powiatem, na terenie którego znajduje się inkubator, może go wynajmować. I w takim przypadku, który lekarz nadaje numer weterynaryjny wytwórcy, właściwy dla miejsca zamieszkania wytwórcy czy miejsca inkubatora?

W opinii MRiRW nie ma przeciwwskazań co do wynajmowania inkubatora przez wytwórcę z innego powiatu, niż powiat na terenie którego znajduje się inkubator. Weterynaryjny numer identyfikacyjny jest nadawany poszczególnym zakładom przez powiatowego lekarza weterynarii, który dokonał wpisu danego zakładu do rejestru zakładów lub zatwierdzenia zakładu.

2. Czy funkcjonująca (zarejestrowana) spółdzielnia socjalna może utworzyć inkubator przetwórstwa lokalnego i czy członek tej spółdzielni socjalnej może korzystać z tego inkubatora?

Zgodnie z rozporządzeniem o LSR funkcjonująca spółdzielnia socjalna może utworzyć inkubator przetwórstwa lokalnego – zakres wsparcia odnosi się do tworzenia inkubatora jako przedsiębiorstwa spożywczego (infrastruktury, składnika majątku), nie zaś do tworzenia podmiotu, który będzie właścicielem tego inkubatora. Ponadto należy zwrócić uwagę na brzmienie przepisu § 6 pkt 2 rozporządzenia o LSR, zgodnie z którym pomoc na operację w zakresie tworzenia i rozwoju inkubatorów przetwórstwa lokalnego jest przyznawana jeżeli operacja zakłada korzystanie z infrastruktury tego inkubatora przez podmioty inne niż podmiot, który ubiega się o przyznanie pomocy. Mając na uwadze fakt, iż osoba fizyczna będąca członkiem spółdzielni socjalnej jest odrębnym podmiotem niż spółdzielnia (osoba prawna) powyższy warunek będzie spełniony.

3. Czy stowarzyszenie prowadzące działalność gospodarczą może utworzyć inkubator przedsiębiorczości?

MRiRW zwraca uwagę, iż w zakresie pomocy określonym w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. b rozporządzenia o LSR została wprost wskazana możliwość tworzenia i rozwijania tylko inkubatorów przetwórstwa lokalnego. Tym niemniej, jeżeli planowana do realizacji przez stowarzyszenie prowadzące działalność gospodarczą operacja spełnia warunki przyznania pomocy w zakresie, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia o LSR (rozwijanie działalności gospodarczej), to udzielenie pomocy na inkubator przedsiębiorczości nie jest wykluczone. Jednakże należy mieć na uwadze, iż jednym z warunków przyznania pomocy w tym zakresie jest przedłożenie biznesplanu, który zakłada osiągnięcie zysku, ponieważ w przypadku operacji realizowanych w zakresie, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia o LSR przepis § 4 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia o LSR nie będzie miał zastosowania, co oznacza, że inkubator utworzony w wyniku realizacji operacji będzie musiał być uzasadniony ekonomicznie (zakładać osiągnięcie zysku). Ponadto konieczne będzie utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy, a koszty utrzymania zatrudnienia nie będą kosztami kwalifikowalnymi. W związku z powyższym istnieje możliwość udzielenia wsparcia na inkubator przedsiębiorczości, ale warunki przyznania pomocy w tym zakresie są mniej korzystne niż w przypadku inkubatora przetwórstwa lokalnego.

4. Czy grupy producenckie (producencko-konsumenckie) mogą utworzyć inkubator przetwórstwa lokalnego i czy członkowie tych grup – producenci (rolnicy) mogą korzystać z tego inkubatora?

MRiRW pragnie zauważyć, że rozporządzenie o LSR nie zawiera żadnych wykluczeń z możliwości ubiegania się o przyznanie pomocy w odniesieniu do formy prawnej przedsiębiorstwa, które będzie tworzyło albo rozwijało inkubator przetwórstwa lokalnego. Podmiot, który ubiega się o przyznanie pomocy w tym zakresie musi być podmiotem, który zgodnie z przyjętą formą działalności może legalnie prowadzić działalność polegającą na udostępnianiu powierzchni/infrastruktury/linii technologicznych tego inkubatora podmiotom zewnętrznym. W związku z tym najbardziej transparentną postacią podmiotu prowadzącego inkubator przetwórstwa lokalnego jest osoba prawna prowadząca działalność gospodarczą, choć przepisy rozporządzenia o LSR nie wykluczają możliwości przyznania pomocy również podmiotowi, prowadzącemu działalność, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 11 oraz art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, 1138, 1146).

Natomiast w odniesieniu do pytania o możliwość korzystania z usług inkubatora przez członków grupy producenckiej, to odpowiedź jest analogiczna jak w pytaniu nr 2.

5. Czy inkubator przetwórstwa lokalnego musi być przedsiębiorcą i czy musi osiągać zyski?

Inkubator przetwórstwa lokalnego zgodnie z przyjętą definicją jest przedsiębiorstwem (składnikiem majątku, przedmiotem), lecz nie musi być przedsiębiorcą (podmiotem). W związku z tym nie można inkubatora przetwórstwa lokalnego określić mianem przedsiębiorcy. Jednakże beneficjentem wsparcia w zakresie pomocy określonym w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. b rozporządzenia o LSR może być przedsiębiorca, jak również inny podmiot niebędący przedsiębiorcą.

Ponadto rozporządzenie o LSR zakłada możliwość przyznania pomocy zarówno na tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego nastawionych na zysk (typowa działalność gospodarcza), jak też na inkubatory, których głównym celem nie jest wypracowanie zysku, lecz wspieranie lokalnych producentów. W obu powyższych przypadkach wnioskodawcy będą zobowiązani do przedłożenia biznesplanu, z tym że w drugim przypadku biznesplan będzie zakładał możliwość pobierania opłat w wysokości nie wyższej niż kwota niezbędna do pokrycia kosztów utrzymania inkubatora (nie musi być uzasadniony ekonomicznie).

6. Czy poziom dofinansowania w przypadku realizacji operacji w zakresie tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego zawsze wynosi 70% kosztów kwalifikowalnych?

Zgodnie z § 18 rozporządzenia o LSR poziom dofinansowania uzależniony jest od rodzaju beneficjenta, w związku z tym nie zawsze będzie wynosił do 70% kosztów kwalifikowalnych, lecz tylko w przypadku podmiotów wykonujących działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, natomiast w przypadku jednostek sektora finansów publicznych będzie wynosił 63,63% kosztów kwalifikowanych,

a w przypadku pozostałych podmiotów, np. organizacji pozarządowych, do 100% kosztów kwalifikowanych.

7. Czy w zakresie pomocy dotyczącym tworzenia i rozwoju inkubatorów przetwórstwa lokalnego istnieje obowiązek utworzenia i utrzymania miejsca pracy?

Przepisy rozporządzenia takiego obowiązku nie przewidują, jednakże w związku z charakterem inwestycji prawdopodobnie utworzenie miejsca pracy będzie niezbędne, dlatego zgodnie z § 17 pkt 8 rozporządzenia koszty wynagrodzenia i innych świadczeń, o których mowa w Kodeksie pracy, związanych z pracą pracowników beneficjenta, a także inne koszty ponoszone przez beneficjenta na podstawie odrębnych przepisów w związku z zatrudnieniem tych pracowników będą kosztami kwalifikowalnymi. Ponadto, jeżeli lokalna grupa działania będzie stosowała kryterium wyboru operacji premiujące operacje, które zakładają utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy, a wnioskodawca zobowiąże się do ich utworzenia i utrzymania w okresie trwałości operacji, to powyższe zobowiązanie będzie musiało być odzwierciedlone w umowie o przyznaniu pomocy zawartej z tym beneficjentem. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż okres trwałości operacji co do zasady trwa 5 lat od dnia wypłaty płatności ostatecznej, a jedynie w przypadku mikro i małych przedsiębiorstw jest skrócony do 3 lat, ale tylko w odniesieniu do utrzymania inwestycji lub miejsc pracy.